

Sygnatura akt II Ca 1295/20

WYROK

W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 29 czerwca 2021 r.

Sąd Okręgowy w Poznaniu II Wydział Cywilny Odwoławczy

w następującym składzie:

Przewodniczący: sędzia Maria Antecka

Sędziowie: Anna Kulczewska-Garcia

Agnieszka Śliwa

po rozpoznaniu w dniu 29 czerwca 2021 r. w Poznaniu

na posiedzeniu niejawnym

sprawy z powództwa (...) Sp. z o.o. w K.

przeciwko U. S., N. S., K. S.

o zapłatę

na skutek apelacji powoda

wyroku Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu

z dnia 9 września 2020 r.

sygn. akt IX C 14/19

1. oddała apelację;
2. zasądza od powoda na rzecz pozwanych 2.700 zł z tytułu zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu apelacyjnym.

Anna Kulczewska-Garcia Maria Antecka Agnieszka Śliwa

UZASADNIENIE

wyroku Sądu Okręgowego w Poznaniu z 29 czerwca 2021 r.

W dniu 30 lipca 2018 r., w postępowaniu nakazowym z weksla, powód (...) sp. z o.o. w K. wniósł o zasądzenie solidarnie od pozwanych U. S., N. S. i K. S. kwoty 68.300,41 zł wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od 8 maja 2018 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu.

Uzasadniając powyższe żądanie, strona powodowa wskazała, że zawarła z pozwaną U. S. umowę franczyzy, na podstawie której pozwana prowadziła sklep spożywczy. W związku z zawartą umową pozwana U. S. wystawiła weksel in blanco, który został poręczony przez pozwanych N. S. i K. S., co miało na celu zabezpieczenie ewentualnych roszczeń powoda. Co do wysokości roszczenia powód wskazał, że z tytułu naruszenia postanowień umownych oraz odsetek ustawowych wynikających z nieterminowej zapłaty powstało roszczenie o zapłatę kwoty 68.300,41 zł, na którą składa się: 50.000 zł z tytułu kary umownej naliczonej na podstawie § 12 ust. 3 i 4 umowy; 9.000 zł z tytułu kary

umownej naliczonej na podstawie § 14 ust. 3 umowy, z uwagi na nieusunięcie wskazanych w piśmie z 16 listopada 2017 r. naruszeń w określonym terminie 14-dniowym (3 tys. zł za każde naruszenie); 8.359,60 zł z tytułu pozostałych należności wynikających z zestawienia zadłużenia pozwanych wobec powodowej spółki; 940,81 zł z tytułu odsetek ustawowych za opóźnienie od dnia następnego po dniu wymagalności dokumentów księgowych do dnia wypełnienia weksła (k. 2-7).

Nakazem zapłaty z 22 sierpnia 2018 r. wydanym w postępowaniu nakazowym w sprawie IX Nc 3720/18 Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu uwzględnił powyższe żądanie w całości (k. 110).

Pozwani U. S., N. S. i K. S. złożyli zarzutu od wyżej opisanego nakazu zapłaty, domagając się oddalenia powództwa oraz zasądzenia od powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Pozwani podnieśli zarzuty niewykazania roszczenia co do zasady i wysokości, braku przedstawienia weksła do zapłaty; braku zawiadomienia o uzupełnieniu weksła i uzupełnieniu weksła niezgodnie z deklaracją wekslową, bezpodstawności roszczenia o odsetki od należności głównej wobec braku opóźnienia w spłacie, przedawnienia roszczenia, naliczenia kar umownych, pomimo że pozwana jako pierwsza wypowiedziała umowę, braku gospodarczej równości stron w zakresie wypowiedzania i rozwiązywania umowy franczyzowej (k. 115-138 w zw. z 147-188).

Zaskarżonym wyrokiem z 9 września 2020 r. Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu:

- w pkt 1. utrzymał w mocy nakaz zapłaty Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z 22 sierpnia 2018 r. wydany w postępowaniu nakazowym w sprawie IX Nc 3720/18 w zakresie kwoty 7.947,83 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od kwoty 7.445,61 zł od dnia 8 maja 2018 r. do dnia 29 lipca 2018 r. oraz od kwoty 7.947,83 zł od dnia 30 lipca 2018 r. do dnia zapłaty;
- w pkt. 2. w pozostałym zakresie uchylił ww. nakaz zapłaty i oddalił powództwo;
- w pkt. 3. zasądził od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwotę po 1.338,15 zł z tytułu zwrotu kosztów procesu;
- w pkt. 4. nakazał ściągnąć na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z tytułu nieuiszczonych dotychczas kosztów sądowych:
 - a) od powoda kwotę 2.254,56 zł,
 - b) od każdego z pozwanych kwotę po 102,44 zł (k. 467, uzasadnienie k. 474-482).

Apelację od powyższego wyroku wywiódł powód, zaskarżając go w części, to jest:

- w zakresie uchylającym nakaz zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksła wydany przez Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu 22 sierpnia 2018 r. w sprawie o sygn. akt IX Nc 3720/18, w części, tj. co do kwoty 60.353,11 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 maja 2018 r. do dnia zapłaty, a następnie w tym zakresie oddalającym powództwo;
- w zakresie zasądzającym od powoda na rzecz każdego z pozwanych kwotę po 1.338,15 zł tytułem zwrotu kosztów procesu;
- w zakresie nakazującym ściągnąć od powoda na rzecz Skarbu Państwa – Sądu Rejonowego Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu z tytułu nieuiszczonych dotychczas kosztów sądowych kwotę 2.254,56 zł.

Apelujący podniósł następujące zarzuty:

1. naruszenia prawa procesowego, mającego istotny wpływ na wynik sprawy, tj.:

a) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie przez sąd I instancji, na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie, błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że pozwana ad. 1) skutecznie wypowiedziała umowę franczyzową, pismem z 20 grudnia 2017 r., w trybie natychmiastowym, mimo, że pozwana ad. 1) wysłała oświadczenie o wypowiedzeniu na adres inny, aniżeli ten do korespondencji wskazany przez powoda w treści § 37 ust. 1 umowy franczyzowej, co miało istotny wpływ na wynik sprawy, ponieważ pozwana ad. 1) nie dochowała warunków formalnych niezbędnych do skutecznego wypowiedzenia tej umowy;

b) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez sformułowanie przez sąd I instancji, na podstawie materiału dowodowego zebranego w sprawie, błędnego wniosku prowadzącego do uznania, że pozwana ad. 1) wykazała w toku procesu wszystkie zarzuty, które legły u podstaw złożonego przez nią powodowi oświadczenia o wypowiedzeniu umowy franczyzowej, a wskazane szczegółowo w piśmie z 20 grudnia 2017 r., mimo że pozwana ad. 1) za wyjątkiem zeznań świadków M. H. i K. R. oraz samych pozwanych, nie przedłożyła żadnych dowodów potwierdzających nienależyte wykonywanie przez powoda postanowień umowy franczyzowej, mogących skutkować następnie utratą zaufania przez pozwaną ad. 1);

c) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia przez sąd I instancji materiału dowodowego zalegającego w aktach sprawy i w konsekwencji uznanie, że to powód nie wykazał w toku procesu naruszeń przez pozwaną ad. 1) postanowień umowy franczyzowej wskazanych w piśmie z 16 listopada 2017 r., uprawniających do naliczenia przez powoda pozwanej ad. 1) kary umownej w kwocie 9.000 zł (tj. 3.000 zł za każde naruszenie zgodnie z § 14 ust. 3 umowy);

d) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zalegającego w aktach sprawy i w konsekwencji uznanie, że to powód przyczynił się do trudnej sytuacji sklepu prowadzonego przez pozwaną ad. 1) oraz miał na celu jedynie uzyskanie dodatkowych środków od pozwanych, a tym samym naliczona przez powoda kara w kwocie 9.000 zł z tytułu kary umownej za nieusunięcie wskazanych w piśmie z 16 listopada 2017 r. naruszeń umowy franczyzowej (tj. 3.000 zł za każde naruszenie zgodnie z § 14 ust. 3 umowy) jest nienależna;

e) art. 233 § 1 k.p.c. poprzez brak wszechstronnego rozważenia materiału dowodowego zalegającego w aktach sprawy i w konsekwencji uznanie, że kwota 345,56 zł wynikająca z faktury VAT o numerze (...) z 30.04.2017 r. tytułem wynagrodzenia zgodnie z umową, a także kwota 147,60 zł wynikająca z faktury VAT o numerze (...) z 3.01.2018 r. tytułem opłaty za system zgodnie z umową za miesiąc 01/2018, są nienależne, mimo że powyższe dokumenty księgowe znajdują się w aktach sprawy, a także zostały wystawione przez powoda jeszcze w trakcie obowiązywania umowy;

2. naruszenia prawa materialnego, tj.:

a) art. 746 § 1 k.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i uznanie przez sąd, że pozwana ad. 1) mogła skutecznie wypowiedzieć pismem z 20 grudnia 2017 r. umowę franczyzową z 25 lipca 2016 r., na podstawie której prowadziła sklep należący do sieci handlowej (...) w lokalizacji ul. (...), (...)-(...) D. w trybie natychmiastowym, w oparciu o dyspozycję art. 746 § 1 k.c., co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd I instancji, że naliczona przez powoda kara umowna w kwocie 50.000 zł jest niezasadna, ponieważ powód nie rozwiązał skutecznie umowy franczyzowej łączącej go z pozwaną ad. 1) na podstawie § 12 ust. 4 w zw. z ust. 3 umowy franczyzowej, w trybie natychmiastowym, pismem z 8 stycznia 2018 r., z uwagi na fakt, że pismo z rozwiązaniem umowy zostało wysłane już po doręczeniu powodowi oświadczenia pozwanej ad. 1) o wypowiedzeniu tej umowy w trybie natychmiastowym pismem z 20 grudnia 2017 r., tymczasem gdy umowa franczyzowa należy do umów nienazwanych, które nie są unormowane w kodeksie cywilnym i mogą być zawierane na zasadzie swobody umów (art. 353⁽¹⁾ k.c.), a tym samym art. 746 § 1 k.c. nie powinien mieć do niej zastosowania; a nadto w umowie franczyzowej powód i pozwana ad. 1) ustalili szczegółowo warunki oraz terminy jej wypowiedzenia, przy czym pozwanej ad. 1) nie przysługiwało uprawnienie do wypowiedzenia umowy w trybie natychmiastowym;

b) art. 746 § 1 k.c. i art. 746 § 3 k.c. poprzez ich błędną wykładnię i uznanie przez sąd, że pozwana ad. 1) mogła skutecznie wypowiedzieć pismem z 20 grudnia 2017 r. umowę franczyzową w trybie natychmiastowym, w oparciu o dyspozycję art. 746 § 1 k.c., mimo że § 12 ust. 3 Umowy Franczyzowej określał minimalny 3-miesięczny okres jej

wypowiedzenia, co w konsekwencji doprowadziło do uznania przez sąd I instancji, że naliczona przez powoda kara umowna w kwocie 50.000 zł jest niezasadna, ponieważ powód nie rozwiązał skutecznie umowy franczyzowej łączącej go z pozwaną ad. 1) na podstawie § 12 ust. 4 w zw. z ust. 3 umowy, w trybie natychmiastowym, pismem z 8 stycznia 2018 r., z uwagi na fakt, że pismo z rozwiązaniem umowy franczyzowej zostało wysłane już po doręczeniu powodowi oświadczenia pozwanej ad. 1) o wypowiedzeniu przedmiotowej umowy w trybie natychmiastowym, pismem z 20 grudnia 2017 r., tymczasem, gdyby nawet uznać, że art. 746 § 1 k.c. znajduje zastosowanie w drodze analogii do postanowień umowy franczyzowej (czemu powód stanowczo zaprzecza) to pozwana ad. 1) nie mogła wypowiedzieć umowy franczyzowej w trybie natychmiastowym, tylko co najwyżej za 3-miesięcznym okresem wypowiedzenia, który uległby zakończeniu dopiero pod koniec marca 2018 r.

W oparciu o powyższe zarzuty powód wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez utrzymanie w całości w mocy nakazu zapłaty w postępowaniu nakazowym z weksla wydanego przez Sąd Rejonowy Poznań-Grunwald i Jeżyce w Poznaniu 22 sierpnia 2018 r., w sprawie o sygn. akt IX Nc 3720/18, tj. również co do kwoty 60.353,11 zł wraz z odsetkami ustawowymi za opóźnienie od 8 maja 2018 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanych solidarnie na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego za obie instancje według norm przepisanych (k. 486-496).

Pozwani złożyli odpowiedź na apelację, domagając się oddalenia apelacji i zasądzenia od powoda na swoją rzecz kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych (k. 511).

Sąd okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja okazała się bezzasadna.

Sąd okręgowy rozpoznał sprawę w postępowaniu apelacyjnym na posiedzeniu niejawnym na podstawie art. 374 k.p.c. uznając, że przeprowadzenie rozprawy nie było konieczne, a zarówno powód w apelacji, jak i pozwani w odpowiedzi na apelację, nie złożyli wniosku o przeprowadzenie rozprawy.

Sąd okręgowy nie dostrzegł uchybień w postępowaniu przed sądem I instancji, które skutkowałyby nieważnością tego postępowania. Na istnienie takich wad nie wskazał także apelujący. Uzasadnienie wyroku sądu rejonowego spełnia wymagania określone w art. 327¹ k.p.c. i pozwala na jego kontrolę instancyjną.

Sąd okręgowy podziela ustalenia faktyczne sądu rejonowego i uznaje je za własne.

Apelujący, w ramach zarzutu naruszenia przez sąd I instancji zasady swobodnej oceny dowodów wyrażonej w art. 233 § 1 k.p.c., w istocie wywodził, że sąd rejonowy wywiódł błędne wnioski z materiału dowodowego zgromadzonego w sprawie oraz nie dokonał wszechstronnej analizy tego materiału.

Art. 233 § 1 k.p.c. wyraża tzw. zasadę swobodnej oceny dowodów przez sąd, o której przekroczeniu można mówić tylko wówczas, gdy sąd uchybi określonym w tej normie regułom oceny dowodów, skutkiem czego wyprowadzone wnioski będą bezpodstawne, a poczynione ustalenia błędne. Skarżący powinien zatem wskazać, jakie kryteria oceny zostały naruszone przez sąd przy analizie konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłusznie im taką moc przyznając (zob. m.in. postanowienie Sądu Najwyższego z 23 stycznia 2001 r., IV CKN 970/00, Lex nr 52753, wyrok Sądu Najwyższego z 6 lipca 2005 r., III CK 3/05, Lex nr 180925), a także wskazać dlaczego, w świetle doświadczenia życiowego, wnioski jakie wywiódł sąd, dokonując tej oceny, są niewłaściwe. Sformułowany przez powoda zarzut naruszenia art. 233 k.p.c. takich uchybień nie wykazuje. Zarzuty apelacji sprowadzają się w tym zakresie do forsowania własnej, korzystnej dla apelującego, oceny stanu faktycznego zmierzającej do wykazania, że roszczenie powódki o zapłatę kar umownych było uzasadnione, a pozwana U. S. nie wypowiedziała powodowi skutecznie umowy franczyzowej ze skutkiem natychmiastowym. Sąd rejonowy dokonał wszechstronnej i wyczerpującej analizy materiału dowodowego, a wywiedzione przez niego konkluzje były trafne.

Sąd rejonowy nie naruszył przepisów postępowania, tj. art. 233 § 1 k.p.c. Jakkolwiek rację ma apelujący, że pozwana U. S. skierowała oświadczenie o wypowiedzeniu umowy na inny adres powoda, niż adres wskazany w umowie, tak jednak wypowiedzenie zostało wysłane drogą pocztową na adres siedziby powoda ujawniony w rejestrze i zostało skutecznie doręczone. Powód nie kwestionował faktu otrzymania i zapoznania się z powyższym oświadczeniem pozwanej, a zgodnie z art. 61 § 1 k.c. oświadczenie woli, które ma być złożone innej osobie, jest złożone z chwilą, gdy doszło do niej w taki sposób, że mogła zapoznać się z jego treścią. Nieuprawnione są twierdzenia powoda, że pozwana nie wykazała nienależytego wykonywania przez niego umowy franczyzy (co było powodem utraty zaufania pozwanej do powoda). Skuteczne podniesienie zarzutu naruszenia zasady swobodnej oceny materiału dowodowego nie może ograniczyć się wyłącznie do powołania się na inny niż ustalony przez sąd stan faktyczny i wymaga wykazania jakie kryteria oceny naruszył sąd w przypadku konkretnych dowodów, uznając brak ich wiarygodności i mocy dowodowej lub niesłuszne im je przyznając. Apelacja powoda takich naruszeń nie wskazuje, a jedynie apelujący wywodzi, że zeznania świadków i przesłuchanie pozwanej nie są wystarczające do poczynienia ww. ustaleń faktycznych, co należy ocenić jako gołosłowną argumentację. Powyższa argumentacja pozostaje adekwatna co do zarzutów dotyczących uznania przez sąd rejonowy kary umownej w kwocie 9.000 zł za nienależną. Uzupełniając argumentację sądu I instancji w tym przedmiocie, sąd okręgowy wskazuje na wyrok Sądu Najwyższego z 22 października 2015 r., IV CSK 687/14, zgodnie z którym „Nieokreślenie w umowie końcowego terminu naliczania kar umownych ani ich kwoty maksymalnej prowadzi do obciążenia zobowiązanego tym świadczeniem w nieokreślonym czasie, a więc w istocie tworzy zobowiązanie wieczne, niekończące się. Takie ukształtowanie zobowiązania zapłaty kary umownej nie spełnia należącego do jego istoty wynikającego z art. 483 § 1 k.c. wymagania określenia sumy pieniężnej podlegającej zapłacie w związku z niewykonaniem lub nienależytym wykonaniem zobowiązania niepieniężnego. Wymóg ten jest spełniony, gdy strony z góry określają wysokość kary umownej albo gdy w treści umowy wskazują podstawy do definitywnego określenia jej wysokości.” Sąd okręgowy zauważa, że §14 umowy wskazuje jednoznacznie, że kara umowna w kwocie 3.000 zł będzie naliczana za „każdy dzień...” (ust. 1) lub za „każde z naruszeń...” (ust. 3), ale umowa nie określa granicy maksymalnego naliczenia tej kary (por. wyrok Sądu Okręgowego w Poznaniu z 4 maja 2018 r., XVIII C 1474/17). Zatem również i z tych przyczyn postanowienia dotyczące kary umownej wskazane w §14 ust. 1 i 3 umowy, należało uznać za nieskuteczne. Co do nieuwzględnienia przez sąd I instancji kwot 345,56 zł oraz 147,60 zł, to wskazać należy, że sąd rejonowy zasadnie oddalił powództwo w tym zakresie, bo jak wynika z dokumentu na k. 100 opłata 147,60 zł została wystawiona za „system zgodnie z umową za m-c 01/2018”, a wtedy umowa franczyzy już nie wiązała stron. Z kolei dokument wystawiony na kwotę 345,56 zł opisany jako „(...) nie znajduje się w aktach sprawy, a powód mimo twierdzeń, że złożył do akt przedmiotowy dokument, nie wskazał na jakiej karcie miałby się on znajdować.

Zarzuty naruszenia prawa materialnego również nie mogły zostać uwzględnione. Jakkolwiek słusznie zauważył apelujący, że umowa franchisingu należy do katalogu umów nienazwanych, tak jednak sąd okręgowy akcentuje, że zarówno w doktrynie, jak i judykaturze wskazuje się, że art. 750 k.c. znajduje zastosowanie również do umowy franczyzy (por. wyr. Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 30.03.2017 r., I ACa 711/16, wyr. SN z 15.2.2007 r., II CSK 484/06, Legalis; wyr. SA w Krakowie z 16.05.2013 r., I ACa 354/13, Legalis; wyr. SN z 11.07.2001 r., V CKN 376/00, Gl. 2006, Nr 4, s. 13; K. Osajda, Umowy nienazwane, s. 19). Z tych też przyczyn, do zawartej przez strony umowy, odpowiednie zastosowanie znajdzie art. 746 k.c., który stanowi, że przyjmujący zlecenie może je wypowiedzieć w każdym czasie (§ 2) oraz że nie można zrzec się z góry uprawnienia do wypowiedzenia zlecenia z ważnych powodów (§ 3). Sąd rejonowy prawidłowo zważył, że pozwana U. S. mogła wypowiedzieć powodowi umowę franczyzy z ważnych przyczyn, a za takie ważne przyczyny można uznać utratę zaufania do partnera gospodarczego (por. wyr. Sądu Apelacyjnego w Krakowie z 30.03.2017 r., I ACa 711/16), co niewątpliwie miało miejsce w niniejszej sprawie, oraz chorobę nowotworową pozwanej. Mimo postanowienia umownego dotyczącego trzymiesięcznego okresu wypowiedzenia umowy, pozwanej przysługiwało na podstawie art. 746 § 2 k.c. uprawnienie do wypowiedzenia umowy ze skutkiem natychmiastowym, ponieważ, jak prawidłowo skonstatował sąd rejonowy, sytuacja zaistniała w niniejszej wykluczała możliwość realizacji założonych celów gospodarczych i pozwana ponosiła wyłącznie straty. Przemawiają za tym takie fakty, jak nadmierne zatowarowanie sklepu po raz pierwszy przez dział otwarcia powoda, zainstalowanie przez stronę powodową w sklepie prowadzonym przez pozwaną U. S. innego programu, niż program, co do którego szkolono pracowników pozwanej, dostarczanie przez dostawcę wskazanego przez powoda do sklepu pozwanej towaru niskiej

jakości, namawianie pozwanej przez przedstawicieli powoda do zaciągania kolejnych zobowiązań celem finansowania prowadzonej działalności. Te wszystkie okoliczności przemawiają za uznaniem, że pozwana była uprawniona do wypowiedzenia stosunku prawnego łączącego ją z powodem, ze skutkiem natychmiastowym. Taka konstatacja prowadzi zaś do wniosku, że powód nie był uprawniony do nałożenia na pozwaną kary umownej w kwocie 50.000 zł, skoro umowa została wypowiedziana przed nałożeniem kary.

Wobec powyższego sąd okręgowy oddalił apelację jako niezasadną na podstawie art. 385 k.p.c. (pkt 1. wyroku), a o kosztach procesu orzekł na podstawie art. 98 § 1 i 3 k.p.c., ustalając wysokość kosztów zastępstwa procesowego na podstawie § 2 pkt 6

w zw. z § 10ust. 1 pkt 1 Rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości w sprawie opłat za czynności radców prawnych z dnia 22 października 2015 r. (t.j. Dz.U. z 2018 r. poz. 265).

Anna Kulczewska-Garcia Maria Antecka Agnieszka Śliwa